

כל דאליס גבר

(בבא בתרא לד ע"ב)

הקדמה

במסגרת דיני טוען ונטען מצינו את דבריו המפורסמים של רב נחמן: כל דאליס גבר. אמירה כזו נאמרת על ידי בית הדין, כשאין באפשרותם להכריע בצורה ברורה והחלטית עם מי הצדק במקרה הנידון לפניהם. בית הדין שמע ודן בדברי הצדדים, ומשלא יכל להכריע, החזיר את הדיון להכרעה ביניהם, מתוך הנחה, שהצדק ביניהם, יעשה את כל שביכלתו להוכיח שהצדק עמו, כולל שימוש אף בכח. במאמרנו נדון במספר מקרים בהם השתמשה הגמרא בכלל: "כל דאליס גבר" (להלן = כדא"ג), ונסה להגדיר את תוקפו ותוכנו. נרצה להסביר אחרת מהמקובל בספרות האחרונים, מחלוקת בראשונים הנקשרת לגדרי כדא"ג.

א. יחלוקו וכל דאליס גבר

במשנה בבא מציעא פ"א מ"א נאמר:

שנים או חזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה, ויחלוקו.

הרא"ש שם עוסק בשאלה מדוע פוסקים כאן יחלוקו ולא כדא"ג:

אי אפשר לפסוק כאן דין כדא"ג כדאמרין בפרק חזקת הבתים (דף לד, ב) גבי ארבע האו אמר דידי היא והאי אמר דידי, וכן זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, דהתם שאני שאין אחד מהם מוחזק בדבר שמערערין עליו, ואין בית דין מחויבין למחות למי שבא ליקח דבר שאין אנו יודעים של מי הוא, והוא אומר שלו הוא, הלכך אין ראוי לפסוק להם דין חלוקה שמא נפסיד לאחד מהם שלא כדן. ויותר ראוי לומר להם **שכל מי שתגבר ידו בכח או בראיות** שיזכה [א] וסומכין על זה שמי שהדין עמו קרוב להביא ראיות. [ב] ועוד שמי שהדין עמו מוסר נפשו להעמיד את שלו בידו יותר ממה שמוסר האחר נפשו לגזול. [ג] ועוד יאמר זה מה בצע שאמסור נפשי והיום או למחר יביא ראיה ויוציאנה מידי. (רא"ש בבא מציעא פרק א סי' א; דברים דומים כתב גם בתוס' רא"ש בב"מ ב ע"א)

במה מדובר בסוגיה העוסקת בארבע = ספינה?

בגמ' בבבא בתרא לד ע"ב:

ההוא ארבע דהוו מינצי עלה בי תרי... זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אמר רב נחמן כל דאליס גבר.

הרשב"ם בד"ה זה, כותב שמדובר בין בספינה בין בקרקע, ואין עדות וחזקה לזה יותר מזה. דהיינו, כשהטענות, העדויות, והחזקות שוות, ובית הדין איננו יכול להכריע מי צודק, אזי קובעים כדא"ג. הרשב"ם בד"ה וכל דאליס גבר (שמתיחס למקרה הקודם) כותב: "בין בראיות בין בכח כמו שפוסק רב נחמן לפנינו כדא"ג".

הגמרא שם ממשיכה ושואלת:

ומאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד דרב אמר יחלוקו ושמואל אמר שודא דדייני?
התם ליכא למיקם עלה דמילתא, הכא איכא למיקם עלה דמילתא.

הגמרא מקשה סתירה משטר מתנה כפול שנכתב לשני אנשים ביום אחד על קרקע מסויימת, ואין
אנו יודעים למי התכוון המוכר-הנותן, לתת את הקרקע, לראובן או לשמעון. רב אומר יחלוקו, מפני
שזהו ספק שקול, ושמואל אומר שודא דדייני. המפרשים מסבירים את המושג "שודא דדייני" בשני
אופנים: א. הדיינים יתנו לזה שנראה להם שהמוכר יותר אוהבו (רשב"ם שם, רש"י בכתובות צד ע"א).
ב. הדיינים יתנו למי שהם רוצים בהחלטה שרירותית (תוס' ב"ב שם). שאילת הגמ' היא, במה שונה
המקרה של ההוא ארבא מהמקרה של שני שטרות? מדוע בארבא לא פוסקים יחלוקו או שודא דדייני?
תשובת הגמרא היא שבשני שטרות הדין לעולם לא יוכל להתברר, מפני שאף אם יבואו עדים, הם לא
יוכלו לחדש דבר, כי לשניהם יש שטר מתנה שניתן באותו יום, ולא נכתב הזמן בו הוא ניתן. אך ביחס
להוא ארבא יש לראות את הדברים באופן אחר.

ב. כדא"ג-בירור הדין או הסתלקות בי"ד מלדון?

מהי המשמעות של כדא"ג? מקובל בין האחרונים לומר שיש שני כיוונים בהסברת הענין, כשמייצגי
השיטות הם הרשב"ם והרא"ש.

הרשב"ם בבבא בתרא כותב:

אבל הכא בהאי קרקע דליכא לא שטר ולא עדי חזקה ואיכא למיקם עלה דמילתא, אם יבואו
ויעידו של מי הוא. הלכך אין כאן לומר חלוקה ושודא דשמא יבואו עדים ויסתרו את הדין
שדנו בית דין. הלכך אין בית דין נזקקין להם לדון דין שסופו לבא לידי עיוות. אלא מניחים
אותן וכל דאלים גבר עד שיבואו עדים ויבררו הדבר (רשב"ם בבא בתרא לה ע"א ד"ה התם).

מדברי הרשב"ם: "הלכך אין בית דין נזקקין להם", ניתן ללמוד, שהכרעת **כדא"ג לדעת הרשב"ם**
היא למעשה הסתלקות של בית הדין מהענין. בית הדין איננו מתערב בכזה מקרה, והוא מאפשר לכל
אחד מהצדדים לתפוס עד שיבואו עדים.

לעומת זאת מהרא"ש עולה אחרת:

האי כדא"ג דינא הוא דכל מי שגבר ידו בפעם ראשונה הוא שלו עד שיביא חבירו ראיה, וכל
זמן שלא יביא ראיה, אף אם תגבר ידו לא שבקינן ליה לאפוקי מיניה, דלא מיסתבר שיתקנו
חכמים שיהיו כל ימיהם במריבה ומחלוקת היום יגבר זה ומחר חבירו. אלא חכמים פסקו, כל
דאלים בפעם הזאת גבר. וסמכו על זה [א] דכל מי שהדין עמו קרוב להביא ראיות, [ב] ועוד מי
שהדין עמו ימסור נפשו להעמיד שלו בידו ממה שימסור האחר לגזול, [ג] ועוד יאמר מה בצע
שאמסור נפשי והיום או למחר יביא ראיה ויוציאנה מידי (רא"ש בבא בתרא פרק ג סי' כב;
רא"ש בבא מציעא פרק א סי' א).

מדברי הרא"ש ניתן ללמוד **שכדא"ג הוא הכרעת דין מצד בית הדין**, ולא הסתלקות, כפי שהבין
הרשב"ם. יש לדקדק זאת מלשון הרא"ש: "**דינא הוא**". וכן "אלא חכמים פסקו כל דאלים". אמנם יש
מקום לצד שכנגד להביא עדים, אך כרגע הכרעת כדא"ג הוא דין.

האחרונים דנים במקרים נוספים בהם נפסק כדא"ג, וגם שם הם תולים שיטות שונות באמוראים ובראשונים באופן שציינו לעיל. האם כדא"ג זו הכרעה דינית משפטית, אם כי הוא מאפשר לצד שלא תפס להביא ראיות לטובתו, גם לאחר שאחד הצדדים גבר, או שכדא"ג זו הסתלקות של בית הדין מהכרעה, וזו מתן אפשרות לנחוש ולחזק מבין השנים לתפוס, עד שהצד שכנגד יביא ראיות לטובתו. לדעת הרא"ש זו הכרעה משפטית (כצד א'), ולדעת הרשב"ם זו הסתלקות מהכרעה (כצד ב').¹ נציין בקצרה, מספר השלכות הלכתיות, אותן ניתן להסביר בדרך זו, בסוגיות שונות (בעיקר בפרק חזקת הבתים בבבא בתרא), על אף שלא בכל הסוגיות, הביעו הרא"ש והרשב"ם את דעותיהם בצורה ברורה.

1. תפיסה חוזרת

מה הדין אם לאחר שראובן גבר ותפס, התגבר שמעון ותפס בחזרה, וחוזר חלילה? בשיטה מקובצת לבבא בתרא לה ע"א מובאת שיטה לא נודע למי, הסובר שכל אחד יכול לתפוס מחברו, ללא כל מגבלות, ובלי סוף.² הרא"ש שציינו לעיל, כותב במפורש שמטרת הכרעת כדא"ג היא כדי שבעלי הדין לא יהיו כל הזמן במחלוקת, ועל כן ב"ד קובע כדא"ג רק לפעם הראשונה, ואין הצד שכנגד יכול לתפוס שוב. כאמור לפי הרא"ש הכרעת כדא"ג היא הכרעה דינית, וממילא ברור מדוע הצד שכנגד לא יכול לתפוס.

הרשב"ם יסבור כנראה כדעת השיטה לא נודע למי, מפני שלפיו כדא"ג איננה הכרעה, אלא מתן אפשרות תפיסה לשני הצדדים בשוה. כיון שכך, אין שום יתרון לראשון שגבר ותפס, והשני יכול להתגבר ולתפוס שוב, וחוזר חלילה.³

2. כדא"ג לאחר שהחפץ נמצא ביד בית דין באופן זמני

הדיון בגמ' בבבא בתרא לד ע"ב הוא כששניהם טוענים בעלות על הספינה (לא טענת ירושה), ואין יתרון לאף צד בטענותיו. בית הדין התבקש להחזיק בספינה במשך חודש עד שיביאו ראיות, כדי למנוע פעולת קנין שיעשה אחד הצדדים. האמוראים נחלקו אם לבית הדין יש סמכות לתפוס. רב הונא אמר תפסינן, ורב יהודה אמר לא תפסינן. אחר כך הסתבר שבית הדין לא תפס מסיבה כלשהי, או כשיטת רב הונא, ואף צד לא הצליח להביא ראיות לאחר הזמן שקבעו. האם מוציאים מיד בית דין ואומרים

¹ כך הסבירו זאת הרב אלחנן וסרמן, קובץ שיעורים לבבא בתרא אות קנב, קנו; הרב איסר זלמן מלצר, אבן האזל ה' טוען ונטען ט, ז; הרב יעקב משה חרל"פ, בית זבול, ב"מ סי' ו; הרב יעקב בצלאל זילטי, משנת יעבץ, חשן משפט סי' יח; הרב יהושע יגל, נתיבות יהושע, חלק א עמ' ק-קו, ועמ' שפ-שפא; נחלת משה לבבא בתרא לה, א; סוכת דוד שם אות טז, כח-כט, נג. ועוד.

² דעה כזו כותב הרשב"א בבבא קמא קיז, א בד"ה אמר אביי, בשם הראב"ד. כך גם ניתן להבין מדברי התוס' בבבא מציעא ו, א ד"ה והא. הרשב"א בב"ק שם חולק על הראב"ד, וכך בשו"ת הרשב"א א סי' שיא, ע"פ הבנת הקהילות יעקב לבי"מ סי' ח. (עיין בשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' קל"ח בד"ה תשובה).

³ כך מסבירים מחלוקת זו הרב שלמה גאנצפריד, פני שלמה לבבא בתרא עמ' קכט וד"ה התומים; נחלת משה לבבא בתרא לד, ב ד"ה אמר ר"נ; נתיבות יהושע המובא לעיל הע' 1. בברכת שמעון לבי"ב סי' יט דן מה יהיה הדין אם אחר תפס בשביל אחד מהם? לדעת הרא"ש לא יועיל מאחר והוא לא התאמץ בעצמו לזכות בחפץ, ולדעת הרשב"ם יועיל, ואין זה חב לאחריו מאחר שהוא לא חייב לאף אחד. יש לומר שגם לרא"ש אחר יוכל לתפוס אם אחד הצדדים שלח אותו, מאחר שקימים כאן השיקולים הנוספים- שמא יביא עדים.

כדא"ג, או לא מוציאים וישאר ביד בית דין? רב יהודה שאמר מקודם, שלבית דין אסור מלכתחילה לתפוס, סובר שאם בכל זאת בית דין תפס לא מוציאים מידו, מפני שממון של ישראל שהגיע ליד בית דין אסור להפקירו, אלא מחזיקים אותו אצלם. רב פפא אומר שמוציאים, מאחר והם הסכימו ביניהם שבית דין יחזיק באופן זמני. הלכה למעשה בית דין לא תופסים, ואם תופסים לא מוציאים.

נראה שהמחלוקת בין רב הונא לרב פפא, קשורה להבנת המושג כדא"ג. רב פפא סובר שכדא"ג זה ברור. וכשם שניסו לברר את הבעיה בראיות- עדים, ולא הצליחו, כעת יעשו זאת בדרך כדא"ג. הבנה כזו מתאימה לדברי הרא"ש. רב יהודה סובר שלא מוציאים, מפני שלפיו כדא"ג זה הסתלקות, וכיון שבית הדין נכנס כבר לענין בהחזיקו את החפץ, הוא איננו יכול להוציאו ממנו. הבנה כזו מתאימה לרשב"ם.⁴

3. הודאת בעל דין

בגמרא בבבא בתרא לג ע"א מסופר שקרובו של ר' אידי בר אבין מת והשאיר דקל בירושה. אדם אחר טען שהוא קרוב יותר למת מאשר ר' אידי, וכיון שלבית הדין לא היה ברור מי קרוב יותר, הם השאירו את הדקל ביד אותו אדם מדין כדא"ג, כיון שהיה איש אלים יותר מר' אידי. כך מפרש זאת הרשב"ם. לאחר זמן, הודה אותו אדם שר' אידי קרוב יותר, והשיב לו את הדקל. ר' אידי תבע החזר דמי הפירות שאכל במשך כל אותו זמן. רב חסדא אומר כיון שהדקל שב לידי ר' אידי רק בעקבות הודאתו של אותו אדם, ועד אז הוא החזיק בדקל מכח כדא"ג, הרי שהודאתו מחייבתו רק מיום זה ואילך. אביי ורבא סוברים שכיון שהודה על האמת, הוא יצטרך לשלם עבור כל הפירות שאכל. הגמרא מכריעה הלכה כמו אביי ורבא.⁵

ניתן לתלות את מחלוקתם בגדרי כדא"ג. רב חסדא יסבור שכדא"ג זהו דין מוחלט, וממילא עד היום שהודה זה נחשב לשלו. אביי ורבא סוברים שכדא"ג זו הסתלקות של בית הדין ולא הכרעה, וכיון שהודה באמת, צריך לשלם הכל. הסברת דברי רב חסדא בדרך זו מתאימה לדברי הרא"ש, והסברת דברי אביי ורבא מתאימה לדברי הרשב"ם. הלכה כאביי ורבא.⁶

4. זילותא דבי דינא

הגמרא בבבא בתרא לא ע"ב דנה במקרה ששנים טענו בבית דין טענות שוות על קרקע, ולא היה לאף אחד יתרון בעדויות. אחר כך כשהביאו עדויות, ראובן הוכיח שזה של אבותיו ויש לו חזקה, ושמעון הביא רק עדי חזקה ולא הביא עדי ירושה. רב נחמן העמיד את הקרקע ביד ראובן. אחר כך הביא

⁴ כך מסבירים זאת ר' מאיר שמחה בחידושו לבבא בתרא לד ע"ב; החתם סופר בחידושו שם; סוכת דוד שם אותיות מה- מח; נחלת משה שם בד"ה ר' יהודה.

⁵ ניתן להסביר את מחלוקת רב חסדא ואביי ורבא, היא בגדרי הודאת בעל דין. האם הודאת בעל דין היא נאמנות או התחיבות. במחלוקת זו נחלקו הקצות והמהר"י לב, עיין בקצות החושן סי' לד ס"ק ד.

⁶ כך מסביר מחלוקת זו הרב שלמה גאנצפריד, פני שלמה לבבא בתרא עמ' קטו- קטז. הוא מצין שאת דברי רב חסדא הסביר הרשב"ם כשיטת הרא"ש.

שמעון שהפסיד מקודם, גם כן עדי ירושה. רב נחמן (שהוא זה שפסק את דין כדא"ג) אמר כך: "אנן מחתינן ואנן מסקינן, לזילותא דבי דינא לא חישינן".

את דברי רב נחמן מפרש שם הרשב"ם בד"ה דאבהתיה: "הרי לשניהם עדי חזקה ועדי אבות, ואין כח לזה יותר מזה, וכדא"ג כדאמר רב נחמן בשמעתין". ובד"ה אנן מסקינן מפרש הרשב"ם: "כלומר לא נחזיק את זה יותר מזה, הואיל ועדות שניהם שוה. לזילותא דבי דינא שמא ילגלו הבריות על בית דין על שסותרים את דיניהם ודמי לחוכא ואיטלולא- לא חישינן". לפי הרשב"ם, כעת שעדויותיהם שוות אנו פוסקים כדא"ג, על אף שקודם ב"ד פסק שהקרקע תהיה ביד זה שהיו לו יתרון בעדויות. הרמב"ן שם מביא את שיטת ר"ח הסובר שכל זה אמור רק אם בתחילה שמעון היה מוחזק, ובית דין העבירו זאת לידי ראובן מפני שהיה לו עדיפות בעדויות. אבל אם אף אחד מהם לא היה מוחזק בתחילה, ובית דין הוריד לקרקע את ראובן שהיה לו יתרון בעדויות, כעת על אף שהם השתוו בעדויותיהם, אין מוציאים מידו, ואין אומרים כדא"ג, אלא משאירים את הקרקע בידו, כיון שהורד לשם כדן.

את מחלוקת הראשונים הזו, יש להסביר באופן הבא. הרשב"ם יסבור שכשעדויותיהם השתוו, אזי יש צורך להכריע מחדש, ולמוחזקות הקודמת של ראובן אין כל ערך, על אף שהוא החזיק מכח בית דין, ולכן אומרים כדא"ג. הרמב"ן יסבור שכדא"ג היא הסתלקות של בית דין, ומתן אפשרות של בית דין לתפוס. כעת שממילא אחד הצדדים כבר מחזיק בקרקע, אמנם בעקבות הכרעה קודמת של בית הדין, אין טעם להוציא ממנו.⁷

ג. כדא"ג ותפקידו של בית הדין

הסבר מחלוקת הרשב"ם ור"ח בדרך זו, סותר את כל המהלך שעסקנו בו עד עתה. בסוגית "זילותא דבי דינא", יצא שהרשב"ם סובר כרא"ש שכדא"ג זו הכרעה דינית, ולא הסתלקות של בית דין. מה גם שיצא שתירה ברשב"ם עצמו.

כמו כן, בכל הדוגמאות שהבאנו, למעט הדוגמא האחרונה, פסקה הגמרא הלכה, והדברים התאימו להבנת הרשב"ם, שכדא"ג זו הסתלקות של בית דין ולא הכרעה דינית, ושלא כהבנת הרא"ש. כעת יוצא שההלכה כהבנת הרא"ש, שהרי דברי ר"ח לא התקבלו בפוסקים.

מלבד סתירות פנימיות אילו בדברי הרשב"ם ע"פ הבנת האחרונים, נראה שעל פי הבנתם תהיה סתירה פנימית גם בדברי הרא"ש.

בשו"ת הרא"ש כלל עז, א כותב:

הא דפסקינן כדא"ג, לאו דינא הוא דמצי למימר בית דין פסקו לי כדא"ג, וגברה ידי וזכיתי מכח בית דין ואין לי להשבע, אלא מחמת שאין בית דין יכולים לברר של מי הוא, ואין שום אחד מהם מוחזק, אמרו חז"ל כדא"ג, וסמכו חכמים על זה כי אותו שהממון שלו ישים נפשו בכפו להלחם שלא יגזול אחר ממונו, והמשקר לא טרח כולי האי, וגם ירא שמא ימצא הלה עדים לאחר זמן שהוא שלו ויצטרך להחזירו. וכיון דלאו דינא הוא, מצי אידך למימר אישתבע

⁷ כך מסביר מחלוקת זו הפני שלמה בבבא בתרא עמ' קיב. דבריו מובאים בסוכת דוד שם אות פט- צא; נחלת משה שם דף לא, ב ד"ה שנוציאנה.

לי דבדין תפסת... זה אומר של אבותי, וזה אומר של אבותי, איכא למיקם עלה דמילתא שמא ימצא אחד מהם עדים לאחר זמן וגנאי לבית הדין שיפסקו שודא או חלוקה ויצטרכו להחזיר, **הילכך נסתלקו חכמים מן הדין ואמרו כדא"ג**, אולי יתברר הדבר לאחר זמן של מי הוא. דברי הרא"ש בתשובה תואמים לחלוטין לדברי הרשב"ם בבבא בתרא לה, א בד"ה התם. לפי שניהם כדא"ג הוא הסתלקות של בית הדין מהענין. בלשון הרא"ש: "הלכך נסתלקו חכמים מן הדין", ובלשון הרשב"ם: "הלכך אין בית דין נזקקין להם לדון". מלבד זאת, עצם החקירה האם כדא"ג הוא בירור הדין או הסתלקות ב"ד מלדון, דורשת בירור וליבון. מה היתה ההוא אמינא שכדא"ג היא הכרעה דינית? וכי ניתן לפטור ספק דרך אלימות ומכות? האם זו דרך שתברר אמת מוחלטת? האם לא יתכן שהשקרן יהיה אדם חזק יותר, כמו שקרה אצל ר' אידי בר אבין? האם לא יתכן שהשקרן בכל זאת יתאמץ יותר? מאידך יש לשאול על הסברה האומרת שכדא"ג זו הסתלקות של בית הדין. תפקידם של דיינים הוא למצוא פתרון לכל בעיה. גם פתרון שמשאיר את הספק בעינו, כדוגמת יחלוקו, או יהא מונח עד שיבוא אליהו הוא עדיף, מפני שהוא על פי קביעת בית דין ובשליטתם. כדא"ג הוא הפקרת הדין בידי החזק או האלים מבין השנים. האם בית הדין מקיים את המוטל עליו כשהוא מתחמק מלהכריע? הרא"ש בתשובה אחרת כלל קז, א, מאריך להסביר שדיינים אינם יכולים להתחמק מלדון, ובלשונו: דכיון שבא הדין לפני הדיין והוא איננו יכול לברר הדבר, **אינו רשאי למשוך בידו מן הדין, ויריבו הבעלי דינין זה עם זה**. וכתוב אמת ושלוש אהבו... **והארכתי להודיע שאין כח ורשות להוציא את הדין חלוק מתחת ידו, שצריך לגמור ולהשלים את הדין כדי להטיל שלום בעולם**. ולכן נתנו חכמים רשות לדיין לפסוק לפי ראות עיניו במקום שאין הדבר יכול להתברר בראיות ובעדויות, פעמים באומד הדעת ופעמים כמו שיראה הדיין בלא טעם ובלא ראייה ובלא אומד הדעת, ופעמים על דרך הפשרה.

ד. כדא"ג הכרעה זמנית

נראה שיש לראות את כל הענין באופן אחר, ובהתאם לכך להסביר את סוגיות הגמ' שהובאו לעיל. כדא"ג זאת לא הסתלקות מוחלטת, אך גם לא הכרעה מוחלטת. כשבית דין שומע את טענות הצדדים, ורואה שהם שוות ולא ניתן להכריע ביניהם בשלב זה, בית הדין מעמיד את הענין למבחן נוסף. החפץ יהיה בידי מי שיתאמץ יותר להשיגו, אם כי ניתנת אפשרות לצד שכנגד להביא ראיות. מכאן, שכדא"ג זו הסתלקות במובן זה שבית דין לא קובע כעת של מי החפץ, אלא מגלגל את הבעיה חזרה לפתחם של המתדיינים, אבל זאת רק לבנתיים, על מנת לבדוק אותם, אולי כך נגלה מי הוא בעל החפץ האמיתי. זו הסתלקות גם במובן הזה שבדרך כלל בית דין לא נוהג כך, אבל כאן בדרך זו, תיתכן עוד אפשרות לברר את האמת. בית הדין לא מסתלק לגמרי מהענין, אלא ממשיך לעקוב אחרי הענין. התיק לא נסגר. על פי הסברנו, בהגדרת המושג כדא"ג, נראה שאין כלל מחלוקת בין הרשב"ם והרא"ש. הרשב"ם שכתב בבבא בתרא לה ע"א: "שאין בית דין נזקקים לדון דין שסופו לבא לידי עיוות", כונתו, **שבשלב זה אין בית דין יכולים לדון**, על פי הנתונים שבידיהם, אך אכן הוא מסיים: "שיניחו את זה וכדא"ג, **עד שיבואו עדים**", עד שיהא ניתן להכריע סופית את הדין. גם הרא"ש בתשובה סי' עז, א כותב דברים

דומים. "נסתלקו חכמים מן הדין ואמרו כדא"ג, אולי יתברר לאחר זמן של מי הוא". הסתלקות זמנית, כדי לאפשר בירור אמיתי אחר כך. על פי הנחות אילו, נסביר אחרת את סוגיות הגמרא שהבאנו לעיל.

1. תפיסה חוזרת

ברשב"ם עצמו אין הכרח לומר שיסבור כשיטה לא נודע למי, הסובר שהשני יכול לתקוף בחזרה. יחד עם זאת יש להסביר את מחלוקת הרא"ש והשיטה לא נודע למי שבשט"ק, לא כמחלוקת הנובעת מהבנת המושג כדא"ג, אלא בשאלה ממוקדת וספציפית יותר, מה משמעות התפיסה בשלב הראשון. לדעת הרא"ש זו הכרעה זמנית שמטרתה לאפשר בירור אמיתי בדרך זו, ואופיה של התקנה הוא שלא יהיו כל הזמן במריבה, ועל כן אין מקום לתפיסה חוזרת. לדעת השיטה לא נודע למי, כיון שממילא זו רק הכרעה זמנית, אפשר גם לשנות אותה, שהרי מה שיקבע לבסוף אילו הם ראיות העדים. התומים בסי' קמו ס"ק כד כותב שבית דין לא אומרים כדא"ג אלא אם ישנה סבירות מסוימת שבדרך זו תתברר האמת. אך אם אין בזה שום תועלת והדבר לא יתברר, בית הדין צריך לקבל החלטה אחרת, שודא או יחלוקו. כדא"ג, זהו רק שלב ביניים לקראת הכרעה סופית בדרך המקובלת.

2. כדא"ג לאחר שהחפץ היה ביד בית דין באופן זמני

אין הכרח לקבל את הסברי החתם סופר ור' מאיר שמחה שמחלוקת הרשב"ם והרא"ש היא במשמעות כדא"ג. מה גם שאז יצא שהרא"ש לא להלכה. יש להבין את מחלוקת רב יהודה ורב פפא בנקודה ספציפית, וכפי שמציג אותה הרשב"ם שם. לדעת רב יהודה כשבית דין נכנס כבר לתמונה הוא חייב להמשיך הלאה. הוא אינו יכול להחזירו לבעלי הדינים. רב פפא מסכים באופן עקרוני עם רב יהודה, אלא שטוען שכאן במקרה זה, בעלי הדינים הסכימו לזה, ולכן יכולים להוציא מידיהם. לפי הסבר זה מחלוקת זו איננה קשורה באופן ישיר לסוגית כדא"ג.

3. הודאת בעל דין

גם כאן אין הכרח לקשור זאת ישירות לגדרי כדא"ג אלא לשאלה מה משמעות הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. במחלוקת זו נחלקו הקצות והמהר"י לב. (מופיע בקצות החושן סי' לד ס"ק ד). לדעת מהר"י לב יסודה בהתחייבות מכאן ולהבא, וכשיטת רב חסדא, ולדעת הקצות יסודה בנאמנות ולמפרע, וכשיטת אביי ורבא.

הקושי שבהסבר זה הוא שמחלוקת אחרונים תלויה במחלוקת אמוראים, ויצא שדברי מהר"י לב הם לא להלכה כלל. צריך לומר שמהר"י לב יסבור שמחלוקתם היא האם ההתחייבות של בעלי הדינים, היא למפרע או מכאן ולהבא. כך גם יסביר זאת גם הקצות ביחס לנאמנות.

4. זילותא דבי דינא

גם כאן אין הכרח לקשור זאת למחלוקת בענין כדא"ג. רשב"ם יסבור שמאחר ועכשו הם שוים בעדויות, אנו מחזירים את הדיון לנקודת ההתחלה, וכיון שכך נפסוק במצב כזה כדא"ג. אם יבואו אחר כך עדים יוכלו גם להכריע הכרעה סופית. לדעת ר"ח כיון שהוא מחזיק בשדה, אמנם מכח ההכרעה

הקודמת של בית הדין, על אף שכרגע היא לא מוצדקת, בכל זאת כשבית דין יכריז כעת כדא"ג הוא מיד יחשב כתופס, אם כי הצד שכנגד יוכל להביא ראיות נגדו אם יהיה לו. לפיו זהו ענין טכני ביסודו, ולא ענין מהותי.⁸

סיכום

כדא"ג זוהי הכרעה זמנית של בית הדין שמחזירה את הדיון לידי המתדיינים, כדרך נוספת בבירור האמת, עד אשר יבואו עדים. להבנה זו שותפים האמוראים והראשונים. ישנן מחלוקות נקודתיות בין האמוראים והראשונים לגבי צדדים שונים של הענין, אך זה לא נוגע בהבנה הבסיסית מהו כדא"ג. כדא"ג זהו שלב ביניים כדרך על מנת שהדין יוכרע בסוף. באלימות לא מכריעים הלכה.

⁸ דברים דומים מסביר הקהילות יעקב לבבא מציעא סי' ת, המסביר את תשובת הרשב"א בהבנת דברי הרמב"ם שפסק שאם תקף הכהן בכור ספק מיד הישראל אין מוציאים מידו, מפני שיש כאן כדא"ג.